

СУВ РЕСУРСЛАРИДАН ОҚИЛОНА ФОЙДАЛАНИШ – ДАВР ТАЛАБИ

Бўриев Соатмўмин Донаевич

*Андижон давлат педагогика институти Ижтимоий фанлар**кафедраси доценти, тарих фанлари номзоди*<https://orcid.org/0009-0007-6614-4589>

UDK: 94(575.1).

Аннотация: Қишлоқ хўжалиги ривож, экинлардан мўл ҳосил олиш, бозорларимиз тўқинлиги, умуман мавжудотнинг тириклиги сувга боғлиқ. Марказий Осиёда сув азалдан азиз неъмат ва ҳаёт манбаи, минтақада истиқомат қилувчи барча халқлар учун ривожланиш ва фаровонлик асоси бўлиб келган. Шу боис асосий манбаларимиз ҳисобланган Амударё ва Сирдарё сув ресурсларини бошқариш тизимини такомиллаштириш, юртимиз аҳолисининг сувга бўлган эҳтиёжини қондириш давлат сиёсати даражасида қараб келинмоқда. Юртимизда мавжуд сув захираларидан унумли фойдаланишни ҳаётнинг ўзи долзарб вазифа қилиб олдимизга қўймоқда. Замон талабларига мос сув тежовчи технологиялардан фойдаланиш, сувни исроф қилишнинг олдини олиш мақсадида ариқларни бетонлаш, эскидан ишлаб келаётган канал ва зовурларни тозалаш ва янги сув қувурларини ишга тушириш каби долзарб вазифаларни кечиктирмасдан бажариб бориш ва сув таъминоти билан боғлиқ масалага янада оқилон аёндашув ҳозирги даврнинг асосий талабларидан бири бўлиб турибди.

Калит сўзлар: ер ости сувлари, кориз, сардоба, чиғир, канализация, лоток, сув қувурлари, труба, бетон ариқлар, канал, сув коллекторлари, коллектор-дренаж тармоқлари, зовур, реконструкция, “яшил” энергия, “яшил” иқтисод.

Аннотация: Развитие сельского хозяйства, обилие урожая, изобилие наших рынков и выживание всего живого зависят от воды. В Центральной Азии вода всегда была ценным ресурсом и источником жизни, основой развития и благополучия всех народов, проживающих в регионе. Поэтому совершенствование системы

управления водными ресурсами рек Амударья и Сырдарья, являющихся нашими основными источниками, и удовлетворение потребностей населения нашей страны в воде рассматриваются на уровне государственной политики. Эффективное использование имеющихся водных ресурсов нашей страны – актуальная задача, поставленная самой жизнью. Применение водосберегающих технологий, отвечающих требованиям времени, реализация таких неотложных задач, как бетонирование траншей, очистка старых каналов и арыков, ввод в эксплуатацию новых водопроводов для предотвращения потерь воды, а также более рациональный подход к вопросу водоснабжения – вот основные требования современности.

Ключевые слова: подземные воды, выгребная яма, цистерна, дренаж, канализация, лоток, водопроводные трубы, труба, бетонные канавы, канал, водосборники, коллекторно-дренажные сети, канава, реконструкция, «зеленая» энергетика, «зеленая» экономика.

Abstract: The development of agriculture, the abundance of crops, the abundance of our markets, and the survival of all living things depend on water. In Central Asia, water has always been a precious resource and a source of life, the basis for development and well-being for all peoples living in the region. Therefore, improving the water resource management system of the Amu Darya and Syrdarya rivers, which are our main sources, and satisfying the water needs of our country's population are being considered at the level of state policy. The productive use of existing water resources in our country is an urgent task set by life itself. The use of water-saving technologies that meet the requirements of the

time, the implementation of urgent tasks such as concreting ditches, cleaning old canals and ditches, and commissioning new water pipelines in order to prevent water waste, and a more rational approach to the issue of water supply are among the main requirements of the present era.

Key words: underground water, cesspool, cistern, drain, sewer, tray, water pipes, pipe, concrete ditches, channel, water collectors, collector-drainage networks, ditch, reconstruction, "green" energy, "green" economy.

КИРИШ (ВВЕДЕНИЕ / INTRODUCTION). Маълумки, асрлар давомида бутун ер юзида сув ҳаётнинг асоси ва инсоният ривожланишининг бош омилларидан бири сифатида қадрланган. Инсоният авлоди кўп асрлик суғорма деҳқончилик фаолияти давомида сув манбалари, булоқларнинг аҳволи, серсувлиги, экин далаларидан узоқлиги, сув оқимининг ҳажми ва тезлиги, табиий-иқлим шароитларидан келиб чиққан ҳолда суғориш тармоқлари ва улардаги гидротехник иншоотларни қуришган ва такомиллаштириб боришган.

Марказий Осиёда ҳам узоқ даврлар давомида Амударё, Сирдарё, Зарафшон, Қашқадарё ва Чирчиқ дарёлари сувлари ўзани бўйлаб сув оқими ва ресурсларини бошқаришни тартибга солиш ишлари мунтазам олиб борилган. Уста деҳқонларимиз табиий сув ресурсларидан оқилона фойдаланиш тизими ва услубларини ишлаб чиқишган. Уларни асрлар давомида муттасил сайқаллаб, такомиллаштириб борган. Хусусан Ўзбекистон ҳудудида энг қадим замонлардан бугунги кунгача инсон ҳаёти учун зарур бўлган барча соҳа сув билан боғлиқ ҳолда шаклланган ва ривожлангани маълум.

Аждодларимиз деҳқончиликни ариқлар қазиб, тўғонлар қуриш йўли билан олиб борган, чиғирлар, ерости сувларидан фойдаланиш учун коризлар, маҳаллий оқим сувларини йиғиш ва улардан фойдаланиш учун сардобалар қуриш йўллари билан сув

ресурслари тақсимотини таъминлаганлар. Содда ирригация иншоотларини қуриб, суғорма деҳқончилиқни аста-секин ривожлантира бориб боғ-роғлар яратишган, полиз экинлари етиштирган.

Шу билан бир қаторда, боболаримиз қадимдан ерларни суғориш ва экологик соғлом муҳитни яратиш имкониятларидан фойдаланмаслик салбий оқибатларга олиб келишини ҳам жуда яхши англаб етишган. Бу эса, ўз навбатида, ақл-заковат соҳибларининг бундай ҳодисаларни чуқур ўрганишлари, уларга қарши курашиб, бартараф этиш усулларини қидириб топишга ҳаракат қилишига сабаб бўлган.

МУҲОКАМА (ОБСУЖДЕНИЕ / DISCUSSION). Ўзбекистон ирригацияси тарихида нафақат гидротехник иншоотлар алоҳида ўринни эгаллайди, балки сув манбаларидан оқилона фойдаланиш ҳамда йўқотишларни камайтириш чоратадбирлари ҳам ниҳоятда муҳим аҳамиятга эга эканлигига халқимизнинг олис ўтмишидан бугунги кунгача бўлган ҳаёти гувоҳ.

Хуллас, жуда қадим даврлардан бошлаб ҳозирги Ўзбекистон ҳудудида суғорма деҳқончилик ривожланди, сув иншоотларини қуриш, бу бебаҳо бойликни асраб-авайлаш ва тежаб сарфлаш анъаналари шаклланди. Асрлар давомида бугун ҳам ўз аҳамиятини йўқотмаган бой ва диққатга сазовор тажриба пайдо бўлди. [1] (Сув масаласи – барқарорлик масаласи. Халқ сўзи газетаси, 2024 й, 15 ноябрь, №235, 3-бет)

Лекин минг афсус ва надоматлар билан айтиш мумкинки, бугун дунёда экологик муаммолар, табиий офатлар кўпайиб бормоқда. Таҳлилчиларнинг фикрича, дунё аҳолисининг чорак қисми истиқомат қилувчи 25 давлатда ҳар йили сув танқислиги кузатилади. 2050 йилга бориб, жаҳонда сувга талаб 20-25 фоиз ошади. Бу инсониятнинг қарийб 60 фоизи йилига камида бир ой ўта оғир сув танқислигини бошдан кечиради, дегани. Яна жаҳон ялпи ички маҳсулотининг 31 фоизи (қиймати 70 триллион АҚШ доллари) жиддий сув танқислигига дуч келади. Сув

танқислигининг бундай даражада ортиши, табиийки одамлар ҳаёти, озиқ-овқат ва энергия хавфсизлигига жиддий таҳдид солади. Бинобарин, деҳқончилик, чорвачилик, электр энергияси ишлаб чиқариш, умуман турмуш тарзимизда сувнинг ўрнини ҳеч нарса боса олмайди. Шу боис, бугун оби-ҳаётни асраб-авайлаш ва бошқаришда самарадорликни ошириш долзарб масалага айланиб улгурди. Халқаро учрашувлар, форумлар ва анжуманларнинг асосий мавзуси шунга қаратилиб, қуруқ гапдан кўра, амалий ҳаракатга киришиш вақти аллақачон келгани ботма-бот айтиляпти.

Жорий йилнинг 20 июнь куни Сув хўжалиги вазирлиги ҳузуридаги Ирригация ва сув муаммолари илмий-тадқиқот институтининг 100 йиллигига бағишланган “Марказий Осиёнинг глобал экологик ва сув муаммоларини ҳал қилишда илмий ёндашувлар” мавзусида халқаро илмий-амалий конференция ўтказилди. Унда 20 дан зиёд мамлакатлардан 300 дан ортиқ номзодлар, элчилар, вазирлар, олимлар, халқаро ташкилотлар вакиллари қатнашиб, Ўзбекистон Президенти Шавкат Мирзиёевнинг иқлим ва сув муаммолари бўйича амалга ошираётган ишларини юксак баҳолашди. [2] (Иқлим ва сув муаммоси унга панжа ортидан қарашга ҳаққимиз йўқ. Халқ сўзи газетаси, 2025 й, 25 июнь, №128, 4-бет).

Олинган маълумотларга қараганда, мамлакатимизда 183,7 минг километрдан ортиқ суғориш тармоғи мавжуд бўлиб, уларнинг 13,1 фоизи бетон қопламали, 76,3 фоизи тупроқ ўзанли ва 10,6 фоизи бетон ариқлар (лоток)дан иборат. Ҳозирги кунда кластер ва фермер хўжаликлари тасарруфидаги суғориш тизимлари асосий воситаларининг 25-30 фоизи таъмирталаб ҳолга келган. Ўртача гидрологик сув таъминотида суғориш тизимининг бир гектар майдондаги экинга сув етказиб беришнинг ишончлилиқ ҳолати 30-35 фоизни ташкил этади.

Юртимиздаги аксарият сув хўжалиги инфратузилмаси объектларининг хизмат кўрсатиш муддати 40-45 йилдан ортиб,

техник ҳолати ёмонлашмоқда. Хусусан, ирригация тизими каналларининг тупроқ ўзанли қисми сувнинг филтрацияси ҳисобига емирилиш хавфи остида. Бундан ташқари, 77 фоиз канал таъмирлаш ва тиклашга, 20 фоизи эса реконструкция муҳтож. [3] (Композит материалли суғориш ариқлари сув тақчиллиги ортиб бораётган ҳозирги шароитда жуда зарур маҳсулот. Янги Ўзбекистон газетаси, 2025 й, 14 март, №52, 4-бет)

Олий Мажлис Сенатининг Аграр ва сув хўжалиги масалалари қўмитаси томонидан Сув хўжалиги вазирлиги билан ҳамкорликда “Сув хўжалигида инновацион технологияларни жорий қилиш: муаммолар ва ечимлар” мавзусида ўтказилган конференцияда мамлакатимизда кейинги йилларда сув хўжалиги соҳасида илмий тадқиқот фаолияти самарадорлигини ошириш, инновацион технологиялар ва илм-фан ютуқларини қўллаш, аграр соҳага инновацияларни жорий қилиш билан боғлиқ хизматларни ташкил этиш борасида муайян чора-тадбирлар амалга ошаётганлиги уқтириб ўтилди. Ҳисоб-китобларга кўра, 2050 йилгача Сирдарё ҳавзасида сув ресурси 5 фоизга, Амударё ҳавзасида 15 фоизгача камайиши эҳтимоли бор. Ўзбекистонда 2015 йилгача бўлган даврда сув умумий тақчиллиги 3 миллиард метр кубдан ортиқни ташкил қилган бўлса, 2030 йилга бориб 15 миллиард метр куб бўлиши кутилмоқда.

Минтақада сўнги йилларда глобал иқлим ўзгариши, қор ва ёмғирлар кам ёғиши, музликлар ва йирик дарёлар ҳавзаларида, кичик дарё ва сойларда сув миқдорининг камайиб бораётганлиги, шунингдек трансчегаравий сувдан фойдаланиш муаммолари туфайли республикада ўртача йиллик 51-53 миллиард метр куб сув ресурсларидан фойдаланилмоқда. Кўрсаткич ажратилган сув лимитига нисбатан 20 фоизга қисқарган. Тадбир иштирокчилари Президентимизнинг сув хўжалигини ривожлантиришга оид Фармон ва қарорларида белгиланган вазифалар ижросини таъкидлаш мақсадида ўтган йилда соҳада бир қатор ишлар рўёбга

чиқарилганлиги ва бу борада муайян натижалар қўлга киритилганлигини алоҳида таъкидладилар. Масалан, ирригация йўналишида 393 километр канал, 58 километр лоток, 19 та гидротехника иншооти, 4,3 метр куб секунд насос станцияси, 4,6 босимли кувурлар, 2 та кўприк ва 60 та суғориш қудуғи қурилган ва реконструкция қилинган, 9,1 километр қирғоқда ҳимоя ишлари бажарилганлигини маълумот учун келтирдилар.

Бундан ташқари мелиорация йўналишида 230 километр очик, 156 километр ёпиқ коллектор-дренаж тармоқлари, 6 та вертикал дренаж қудуғи, 59 та гидротехник иншоот, 58 та кузатув қудуғини қуриш ва реконструкция қилиш ишлари бажарилганлиги ва бу ишларни амалга ошириш натижасида ирригация ва мелиорация объектларининг техник ҳолати яхшиланиб, лойиҳалар ҳудудидаги 208 минг гектар майдонларнинг сув таъминоти ва 106 минг гектар суғориладиган ер майдонларининг мелиоратив ҳолати яхшиланганлигига замин яратилганини алоҳида тилга олиб ўтишдилар. [4] (Сув хўжалигида инновацион технологиялар етарлича жорий қилиняптими?. Халқ сўзи газетаси, 2024 й, 16 март, №56, 2-бет)

2024 йилнинг 18-24 май кунлари Индонезиянинг Бали оролида “Сув - умумий фаровонлик учун” шиори остида 10-жаҳон сув форуми ўтказилди. Бу форумни 1997 йили Жаҳон сув кенгаши таъсис этган. Шундан буён ҳар уч йилда бир марта кенгашга аъзо мамлакатлардан бирида мазкур форум ўтказиб келинмоқда. Форум давлат ва ҳукумат раҳбарлари, нодавлат нотижорат ташкилотлар, илмий доиралар, давлат идоралари, халқаро ташкилот ва фуқаролик жамияти вакиллари сув ресурсларини бошқаришга бағишланган тадбирларда иштирок этиш учун бирлаштирган энг йирик платформадир. Ушбу нуфузли анжуманда Ўзбекистон делегацияси ҳам фаол иштирок этади. Мазкур форумда сўзга чиққанлар томонидан келтирилган факт ва рақамлар, билдирилган фикр ва мулоҳазалар форум иштирокчилари диққат

этиборини тортгани билан аҳамиятли ҳисобланади.

Хусусан, Жаҳон сув кенгаши президенти Лоик Фашонинг сув ресурсларини ҳимоя қилиш учун кураш бошланганини эълон қилиши ва ушбу гап бир неча бор қайд этилгани диққатга сазовордир. Чунки бугун шундай қилинмаса, эртага кеч бўлиши мумкин. Бунинг учун сув ҳимоячилари олдида 7 та мажбурият қўйилди. Дунё бўйлаб сув хавфсизлиги сиёсатини барча даражада илгари суриш, сувдан фойдаланиш ҳуқуқини конституцияларда мустаҳкамлаб қўйиш, табиатга асосланган ечимларни кенгроқ қабул қилиш, сув дипломатиясини кучайтириш шулар жумласидандир.

Шуни алоҳида қайд этиш зарурки, Ўзбекистонда сув ресурсларидан оқилона фойдаланиш, инновацион ечимлар ва тежамкор технологияларни кенг қўллаш, каналларни бетонлаштиришга катта эътибор қаратилаётгани, шунингдек минтақада трансчегаравий сув ресурсларидан фойдаланиш ҳамда уларни бошқаришдаги ўзаро ҳамкорлик конструктив руҳда амалга оширилаётгани қайд этилди. Бу борада юритилаётган сиёсат нафақат миллий, балки Марказий Осий минтақасидаги барча давлат манфаатларини ҳисобга олган ҳолда сув ресурсларини барқарор бошқаришга эришишга ёрдам берадиган мувозанатли ва барқарор ечимларни топишга, дўстона, яхши кўшничилик муносабатларини сақлашга қаратилгани билан ҳам диққатга сазовордир.

Сув ресурсларини бошқариш халқаро институти директори Марк Смитнинг қайд этишича, Ўзбекистон сув хўжалигида жуда катта ижобий ўзгаришлар кузатилмоқда. Чунки ушбу йўналишда бажарилаётган ишлар қаторида 2024 йил “Каналларни бетонлаш бўйича зарбдор йили”, деб эълон қилинган, шу мақсадда жорий йилда 5 минг километр суғориш тармоғини бетонлаш вазифаси қўйилгани, мамлакатимизда сув тежовчи технологиялар билан қамраб олинган майдон 1,3 миллион гектарга

етказилганидан бугун кўпчиликнинг, хусусан, халқаро ташкилотлар вакилларининг ҳам хабари бор, албатта. [5] (Сув дипломатияси – у конституциявий тус олиши мумкин. Янги Ўзбекистон газетаси, 2024 й, 27 май, №102, 4-бет)

Шуни алоҳида қайд этиш керакки, 2024 йилнинг 7 ноябрь куни Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев раислигида қишлоқ хўжалигида сув ва энергия манбаларидан оқилона фойдаланиш юзасидан ўтказилган видеоселектор йиғилишида мамлакатимизда 550 километр канал ва ариқлар бетонлангани эвазига 200 минг гектар ерда сув таъминоти яхшиланиб, 450 миллион куб метр сув иқтисод қилингани қайд этилди. [6] (Сув хўжалиги соҳасида кескин ўзгариш қилишнинг бирдан-бир йўли – рақамлаштириш. Янги Ўзбекистон газетаси, 2024 й, 8 ноябрь, № 227, 1-бет)

Бундан ташқари жойларда ҳали бетонлаш зарур бўлган 18 минг километр магистрал ва 94 минг километр ички каналлар мавжудлиги тилга олиниб ўтилди. Бундан ташқари 2024 йилнинг 20 ноябрида Президентимиз Олий Мажлис Қонунчилик палатасининг йиғилишида яна бир бор сув тежамкорлигига тўхталгани ушбу масала Ўзбекистонда доимий назоратда ва эътиборда эканини англатади. Давлатимиз раҳбари келгуси йилда сув тежайдиган технологиялар билан қамраб олинган ер майдонини 2 карра кенгайтириш, бунинг учун 5 триллион сўм, каналларни бетонлаш учун 800 миллиард сўм йўналтирилишини айтди. [7] (Ўзгараётган шароит зиммамизга катта вазифа ва масъулият юкламоқда. Янги Ўзбекистон газетаси, 2024 й, 12 декабрь, №252, 3-бет)

“Ўзбекистон-2030” стратегиясида 2024 йилда каналларни реконструкция қилиш доирасида камида 1,5 минг километр узунликдаги йирик каналлар ни бетонлаштириш ишларини якунлаш белгиланган. Бу каби ишлар ҳаётий зарурат ва чора. Чунки сўнги йилларда юртимизда сув тақчиллиги тез-тез сезилмоқда. 2000 йилга қадар ҳар 6-8 йилда сув тақчиллиги кузатилган бўлса, охириги вақтларда бу

ҳолат ҳар 3-4 йилга тўғри келяпти. Сув ресурслари тежалмаса, оқар сув оқилона бошқарилмаса, яна 10-15 йилдан кейин бизда сув тақчиллиги янада ўткир муаммога айланади. Бундан, айниқса қишлоқ хўжалиги жиддий зарар кўради. Чунки юртимизда сув энг кўп талаб қилинадиган соҳа шу. Жами ишлатиладиган сувнинг 90 фоизи қишлоқ хўжалиги ҳиссасига тўғри келади.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев раҳбарлигида 2023 йилнинг 29 ноябрь куни бўлиб ўтган йиғилишда ҳам бу борада фавқулудда иш услубига ўтилиши таъкидланиб, бунда канал ва ариқларни бетонлаш биринчи муҳим вазифа этиб белгиланган эди. Ҳисоб-китобларга кўра, бетонланмаган ирригация тармоқларида йилига ўртача 14 миллиард куб метр ёки 36 фоиз сув ҳеч қандай иқтисодий самарасиз исроф бўлади. Умуман сув йўқотишлари оқибатида иқтисодиётимизда йилига 5 миллиард доллар даромад бой берилмапти. Шу боис, 2025 йилдан бошлаб камида 2 минг километрдан каналларни бетонлашга ўтилади.

Ўзбекистон Республикаси Сув хўжалиги вазирлиги томонидан берилган маълумотларга кўра, 2024 йилда қилинган ишлар туфайли бетонланган каналларда сувнинг фильтрацияси кескин камайиб, бошқариш тизими такомиллашди, 300 минг гектар майдоннинг сув таъминоти яхшиланди ҳамда каналларда йилига ўртача 450 миллион куб метр сув йўқотилиши камайишига эришилди.

Шуни алоҳида таъкидлаш лозимки, бетонланган каналларда сув оқимининг тезлашиши кичик ГЭСлар қуриб, ўз вақтида электр энергияси ишлаб чиқариш имконини беради. Умуман мамлакатимизда 2 мингта микро ГЭС қуриб, йилига қўшимча 600 миллион киловатт электр олиш мумкин. Бу эса ўз вақтида “яшил” иқтисодиётнинг муҳим бўғини “яшил” энергиядан фойдаланиб, сифатли ва табиий маҳсулотлар етиштиришда айна муддао бўлади. Бундан ташқари, ушбу энергияни аҳолига сотиш имконияти ҳам пайдо

бўлади. [8] (Сув сарфи рақамлашмас экан, муаммо кўпайиб бораверади. Янги Ўзбекистон газетаси, 2024 й, 15 ноябрь, №232, 4-бет)

Қувонарлиси шундаки, кейинги йилларда мамлакатмизда сув хўжалигини ислох, сувдан оқилона фойдаланиш, бу борада тежамкор технологияларни жорий этиш фаол қўлланмоқда. Хусусан, 2024-2026 йилларда 2998 километр канал, 627 километр лоток тармоқлари, умумий сув чиқариш қобилияти 86,7 куб метр секунд бўлган насос станциялар, 206 та суғориш қудуғи, 286,7 миллион куб метр ҳажмдаги сув омборлари ҳамда бошқа сув хўжалиги объектлари қурилиб, реконструкция қилиниши белгиланган. Натижада ирригация тармоқларининг техник ҳолати яхшиланиб, каналлар ва суғориш тармоқларининг фойдали иш коэффициенти 0,64 дан 0,69 гача етказилади, 795,9 минг гектар суғориладиган майдоннинг сув таъминоти яхшиланади.

Шуни алоҳида қайд қилиш керакки, Бугунги кунга келиб, Ўзбекистон сув тежовчи технологияларни жорий қилиш бўйича марказий Осиёда биринчи, МДХ давлатлари орасида иккинчи, Осиёда тўртинчи ва дунёда 13-ўринда эътироф этилмоқда. Бу тизим фаолиятини янада ислох қилишга қаратилган чоратадбирларнинг самарали ижроси натижаси

дейиш мумкин. [9] (Тежалган сув – боқий ҳаёт гарови. Янги Ўзбекистон газетаси, 2025 й, 18 январь, №13, 1-бет)

ХУЛОСА (ЗАКЛЮЧЕНИЕ / CONCLUSION). Хулоса ўрнида айтиш мумкинки, дунёда, хусусан, минтақамизда сув муаммоси тобора кескинлашиб бораётган ҳозирги бир шароитда ўйланмай ташланган ҳар бир қадам жуда қимматга тушиши мумкинлиги кўриниб турган ҳақиқатдир. Буни ҳисобга олмаслик, вазиятга ҳолисона баҳо бермаслик миллионлаб одамларнинг тақдирига беписанд қараш демакдир.

Зеро, сув - тириклик рамзи, бебаҳо неъмат ва беназир тухфа ҳисобланади. Сувнинг обихаётлиги, уни исроф қилмаслик ҳақида ота-боболаримиздан бизгача кўплаб ўғитлар етиб келган. Ўйлаб кўрилса, аجدодларимиз даврида сув муаммоси ҳозиргидек глобал даражада муҳокама қилинмаган бўлса ҳам уларнинг фикрлари ҳозирги кунда ҳам долзарблигини йўқотмаган. “Бирники - мингга, мингники - туманга”, дейди доно халқимиз. Шундай экан сувни асраб-авайлашни ҳар биримиз ўзимиздан бошлайлик. Обихаёт масаласи нафақат миллий ва минтақавий, шу билан бир қаторда глобал муаммога айланиб бораётганини доим ёдда тутмоғимиз керак.

АДАБИЁТ ВА МАНБАЛАР РЎЙХАТИ (ИСПОЛЬЗОВАННАЯ ЛИТЕРАТУРА / REFERENCES):

1. Сув масаласи – барқарорлик масаласи. “Халқ сўзи” газетаси, 2024 йил 15 ноябрь, №235-сон, 3-бет.
2. Иқлим ва сув муаммоси: унга панжа ортидан қарашга ҳаққимиз йўқ. “Халқ сўзи” газетаси, 2025 йил 25 июнь, №128-сон, 4-бет.
3. Композит материалли суғориш ариқлари сув тақчиллиги ортиб бораётган ҳозирги шароитда жуда зарур маҳсулот. “Янги Ўзбекистон” газетаси, 2025 йил 14 март, №52-сон, 4-бет.
4. Сув хўжалигида инновацион технологиялар етарлича жорий қилиняптими? “Халқ сўзи” газетаси, 2024 йил 16 март, №56-сон, 2-бет.
5. Сув дипломатияси – у конституциявий тус олиши мумкин. “Янги Ўзбекистон” газетаси, 2024 йил 27 май, №102-сон, 4-бет.
6. Сув хўжалиги соҳасида кескин ўзгариш қилишнинг бирдан-бир йўли – рақамлаштириш. “Янги Ўзбекистон” газетаси, 2024 йил 8 ноябрь, №227-сон, 1-бет.

7. Ўзгараётган шароит зиммамизга катта вазифа ва масъулият юкламоқда. “Янги Ўзбекистон” газетаси, 2024 йил 12 декабрь, №252-сон, 3-бет.
8. Сув сарфи рақамлашмас экан, муаммо кўпайиб бораверади. “Янги Ўзбекистон” газетаси, 2024 йил 15 ноябрь, №232-сон, 4-бет.
9. Тежалган сув – боқий ҳаёт гарови. “Янги Ўзбекистон” газетаси, 2025 йил 18 январь, №13-сон, 1-бет.